

OVERZICHT VAN ARCHIEVEN EN ARCHIEFBRONNEN VOOR DE STUDIE VAN DE ZWINSTREEK (deel 2)¹

Eric Huys

PROVINCIALE ARCHIEFDIENST WEST-VLAANDEREN²

<http://www.west-vlaanderen.be/overwvl/archiefdienst/Paginas/default.aspx>

INLEIDING

De Provincie West-Vlaanderen heeft een cruciale rol gespeeld in de ontwikkeling van onze Zwinstreek³, niet alleen als toezichhoudende overheid maar ook als stimulator van groeimogelijkheden voor de regio's. De rol hierbij van gouverneurs, leden van de Bestendige Deputatie en Provincieraad, arrondissementscommissarissen en ambtenaren kan niet overschat worden. Het historisch belang van het archief van de provincie in dit verband is wat onderbelicht gebleven en niet altijd naar waarde geschat.

De Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen werd opgericht in 1994 met de bedoeling het geschreven en/of digitaal archiefpatrimonium vanaf 1794 en tot op vandaag goed te beheren en te ontsluiten. De Archiefdienst is verantwoordelijk voor alle documenten van de beleidsorganen en de administratie van de Provincie West-Vlaanderen. Naast het eigenlijk Provinciaal archief zijn een aantal private archieven opgenomen. De websites www.west-vlaanderen.be/archiefdienst en www.west-vlaanderen.be/probat bevatten heel wat bruikbare informatie over het Provinciaal Archief.

Voor het archiefonderzoek is een specifieke website ter beschikking: www.west-vlaanderen.be/Probat⁴. Deze website ontsluit het archief van de Provincie West-Vlaanderen, samen met archieven van West-Vlaamse lokale besturen. Via het archievenoverzicht bv. BE PAWV A⁵: Archief van de Provincie West-Vlaanderen⁶ voert men zoektermen⁷ in en krijgt men beschrijvingen van de

¹ Deel 1: zie HUYS Eric, Overzicht van archieven en archiefbronnen voor de studie van de Zwinstreek, in Rond de Poldertorens, LVI, 2014, pp. 103-127.

² Provinciaal Archiefgebouw, Gistelse Steenweg 528, 8200 Sint-Andries; T 050 40 72 90; E archiefdienst@west-vlaanderen.be. Om meer te weten te komen over de Provinciale Archiefdienst verwijs ik naar de zeer interessante links op de homepagina: archiefbrief, archiefonderzoek, archiefoverdrachten, jaarverslagen, links, lokale archieven, nieuws, publicaties, stel een vraag, voor u gelezen, WAP, wie is wie.

³ Dit geldt bij uitbreiding natuurlijk voor alle provincies en regio's.

⁴ In OVER PROBAT en PROBAT GEBRUIKEN krijgt men een heldere uitleg.

⁵ BE PAWV A = België, Provinciaal Archief West-Vlaanderen, archief; BE PAWV PA = België, Provinciaal Archief West-Vlaanderen, private archieven.

⁶ Het zoeken kan men verfijnen door periode aan te duiden, bv. 1794-1814: Frans Fonds, 1815-1830: Hollands Fonds, 1830-1874: Archief van de Provincie West-Vlaanderen, 1875-1940: Archief van de Provincie West-Vlaanderen, 1940-heden: Archief van de Provincie West-Vlaanderen.

archiefbestanden over het onderwerp. Hetzelfde zoekstelsel wordt gebruikt voor de BE PAWV PA: Private Archieven van de Provincie West-Vlaanderen en de verschillende gemeentearchieven die opgenomen zijn in PROBAT⁸.

Qua gedigitaliseerde archieven moeten we zeker de reeks militieregisters (1813-1922) vermelden. Ze bevatten voor onderzoekers zeer waardevolle gegevens over een heel lange periode (19de-20ste eeuw), die men op het internet kan raadplegen. Ook de vergunningsdossiers betreffende gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven (met beschikbare downloads van bijhorende plannen en technische tekeningen)⁹, zijn een bron voor de studie van de ontwikkeling van West-Vlaanderen en voor ons onderzoek over de gemeenten van de Zwinstreek. De atlanten der buurtwegen (1841) en de atlanten van de onbevaarbare waterlopen (1877) zijn eveneens digitaal te raadplegen¹⁰.

De Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen beschikt over een eigen handbibliotheek, aangepast aan haar werking.

De provinciale bibliotheek is gevestigd in Het Provinciaal informatiecentrum Tolhuis¹¹. Westflandrica¹² en beeldbank West-Vlaanderen¹³ vergen vooral onze aandacht bij ons onderzoek.

Het West-Vlaams ArchievenPlatform (WAP) is opgericht in 2001 om het overleg tussen de archiefdiensten in de provincie te organiseren: bespreken van inhoudelijke archiefthema's en informele momenten om de contacten tussen de deelnemers te bevorderen. Het WAP heeft een eigen archievenbank (bv. enquêtes over de toestand van de archieven); deze is te raadplegen op www.west-vlaanderen.be/archiefdienst > WAP

De publicaties van de Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen zijn eveneens in alle bibliotheken te raadplegen¹⁴.

⁷ Plaatsnamen, onderwerpen, enz.

⁸ Daarnaast legt de archiefdienst een reeks verzamelingen aan volgens typische kenmerken van de archiefdrager: affiches, compact discs, films, foto's, audio, kaart- en plan, voorwerpen, gedrukte collecties, gelegenheidsdrukwerk, handbibliotheek.

⁹ Met plannen en tekeningen uit de verschillende archiefreeksen met vergunningsdossiers 'gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven' of de milieuvergunningdossiers (tot 1970). Meer informatie over dit onderwerp vindt u in Marin Matthieu, Dossiers van gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven: kritiek en bruikbaarheid voor historisch onderzoek. Een analyse aan de hand van 1ste klasse vergunningen in het Provinciaal Archief West-Vlaanderen, 1863-1970 – Historische Economie en Ecologie', (Gent, 2010) XIII + 197 blz. + cd-rom).

¹⁰ Zie verder in dit artikel.

¹¹ Provinciale Bibliotheek Tolhuis: Provinciehuis Tolhuis, Jan van Eyckplein 1, 8000 Brugge; T 050 40 74 61; E bibadm@west-vlaanderen.be.

¹² Provincie West-Vlaanderen > [genieten](#) > [cultuur](#) > [provincialeorganisaties](#) > bibliotheek; Westflandrica: bevat de historische collectie West-Vlaanderen. Deze afdeling van de Provinciale Bibliotheek is gespecialiseerd in lokale geschiedenis, iconografie, heemkundige tijdschriften & artikels, West-Vlaamse kranten, actuele info over West-Vlaanderen, West-Vlaamse auteurs, West-Vlaamse kunstenaars, monumentenzorg en architectuur ...; zie ook SCHEPENS L., Westflandrica. Keuze uit de Onderwerpscatalogus van de Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief te Brugge, Brugge, 1972, 456 p.

¹³ <http://www.beeldbankwest-vlaanderen.be/>: Om de waardevolle collectie historisch beeldmateriaal van de bibliotheek beter toegankelijk te maken startte de Provinciale Bibliotheek in 2006 met de Beeldbank West-Vlaanderen.

De digitale Archiefbrief Provincie West-Vlaanderen¹⁵, waarop men zich gratis kan abonneren, wil informeren over de nieuwe ontwikkelingen in de West-Vlaamse archiefwereld en een gedachten- en ervaringsuitwisseling tussen de lokale archivariissen op gang brengen. Er zijn tot op heden meer dan 3.000 gegadigden die geabonneerd zijn op deze nieuwsbrief van de Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen.

De Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen heeft al een lange weg afgelegd en is nog steeds in volle opbouw en groei maar nu reeds kan de onderzoeker en belangstellende een ongelooflijke schat aan gegevens en beeldmateriaal ontdekken. Zoals bijna alle archiefwebsites, staat deze van de Archiefdienst West-Vlaanderen op stevige fundamenten.

ARCHIEF VAN DE PROVINCIE WEST-VLAANDEREN IN DE DEPOTS VAN DE PROVINCIALE ARCHIEFDIENST EN HET RIJKSARCHIEF BRUGGE¹⁶

Op 29 juni 1999 werd tussen het Rijksarchief en de Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen (PAWV) een formele 'Overeenkomst voor in bewaring geven van archief en teruggave van Provinciaal Archief aan het Provinciebestuur West-Vlaanderen' afgesloten. In uitvoering van deze overeenkomst is het volledige Provinciaal Archief uit de periode 1875-1940 vanuit het Rijksarchief Beveren overgenomen door de Provinciale Archiefdienst, evenals het 'Hollands fonds' (1814-1830) en de militieregisters (1813-1922) voorheen bewaard in het Rijksarchief Brugge. Vandaar dat het archief van de provincie West-Vlaanderen verspreid is over deze twee archieven, hetgeen het opzoekingswerk zeker niet gemakkelijker maakt.

Frans Fonds 1794-1814¹⁷

Ingevolge de Archiefwet van 24 juni 1955 wordt het archief 1794-1814 nog bewaard in het Rijksarchief Brugge. In uitvoering van de 'Overeenkomst voor in bewaring geven van archief en teruggave van provinciaal archief aan het Provinciebestuur West-Vlaanderen' werden de militieregisters (1808-1922) in eigen beheer teruggenomen.

(Bewaard in het Rijksarchief Brugge).

¹⁴ Zie www.west-vlaanderen.be/archiefdienst >publicaties.

¹⁵ Zie www.west-vlaanderen.be/archiefdienst >archiefbrief.

¹⁶ PROBAT > archievenoverzicht > BE PAWV A: Archief van de Provincie West-Vlaanderen. Zie ook VANDERMAESEN Maurice, Archiefvormers in de gerechtelijke arrondissementen Brugge, Ieper en Veurne. Deel II. Archieven van overheidsinstellingen vanaf 1795, Brussel, 2002, pp. 27-56.

¹⁷ <http://probat.west-vlaanderen.be/>.- Inv 082: DE SMET J., Inventaris van het archief van de Franse Hoofdbesturen in West-Vlaanderen 1794-1814. Brussel, 1951.- TBO 134: ROOSEMEIER B., Archief Franse hoofdbesturen 1797-1815. Aanvullende reeks.- Inv 363: ROOSEMEIER B., Franse hoofdbesturen. Vierde aanvullende reeks. Brussel, 2007.

Hollands Fonds 1815-1830¹⁸

Ingevolge de Archiefwet van 24 juni 1955 werd dit archief destijds neergelegd in het Rijksarchief Brugge. In uitvoering van de 'Overeenkomst voor in bewaring geven van archief en teruggave van provinciaal archief aan het Provinciebestuur West-Vlaanderen' werd het vanuit het Rijksarchief Brugge in 1999 in eigen beheer teruggenomen.

(Bewaard in de Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen).

Archief van de Provincie West-Vlaanderen 1830-1874¹⁹

Ingevolge de Archiefwet van 24 juni 1955 wordt het archief 1830-1874 nog bewaard in het Rijksarchief Brugge. Enkele reeksen zoals 'Atlassen van de buurtwegen 1841', 'Atlassen van de buurtwegen 1841 (ontwerpen)', 'Notulen en processen-verbaal van (Bestendige) Deputatie en Provincieraad' en 'Begrotingen en rekeningen' zijn nooit neergelegd in het Rijksarchief.

(Bewaard in het Rijksarchief Brugge).

Archief van de Provincie West-Vlaanderen 1875-1940²⁰

Ingevolge de Archiefwet van 24 juni 1955 werd het archief 1875-1940 destijds neergelegd in het Rijksarchief Brugge. Wegens plaatsgebrek in het Rijksarchief Brugge werd het overgebracht naar het Rijksarchief Beveren. In uitvoering van de 'Overeenkomst voor in bewaring geven van archief en teruggave van provinciaal archief aan het Provinciebestuur West-Vlaanderen' werd het vanuit het Rijksarchief Beveren in 1999 in eigen beheer teruggenomen. Enkele reeksen zoals 'Atlassen van de onbevaarbare waterlopen 1877', 'Repertoriumboeken op de briefwisseling', 'Vergunningen betreffende gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven' en gedeelten van de archieven van de 3de Afdeling, van de 4de Afdeling en van de arrondissementscommissarissen zijn nooit neergelegd in het Rijksarchief.

(Bewaard in de Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen).

¹⁸ <http://probat.west-vlaanderen.be/>.- Het invoeren in Probat gebeurde op basis van onderstaande inventarissen.- TBO 006: modern archief 1ste reeks.- TBO 007: modern archief 2de reeks.- TBO 008: modern archief 3de reeks.- TBO 009: modern archief 4de reeks.- TBO 010: modern archief 5de reeks.- TBO 135 ROOSE-MEIER B., Inventaris provinciaal archief 1815-1830. Modern archief. Aanvullende reeks.(Inv = inventaris; TBO = toegang in beperkte oplage)

¹⁹ <http://probat.west-vlaanderen.be/>.- TBO 164: Beknopte inventaris van het archief van de provincie West Vlaanderen. Eerste afdeling (1830 – 1874).- TBO 165: Beknopte inventaris van het archief van de provincie West Vlaanderen. Tweede afdeling (1830 – 1874).- Inv 051: ROOSE B., Inventaris van het archief van de derde afdeling van het provinciebestuur van WestVlaanderen (ca. 1824-ca. 1850).- Inv 073: Inventaris van het Provinciaal Archief West-Vlaanderen. Derde afdeling (1850-1875).- Inventaire des dossiers: 3de afdeling.- TBO 011: Provincie West Vlaanderen. Vierde afdeling.- TBO 133: Inventaris van het archief van de provincie West Vlaanderen. Vierde afdeling (1830-1875).- TBO 136: ROOSE-MEIER, B. Archief van de provincie West Vlaanderen (1830-1875). Aanvullende reeks. Brussel, 1994.- Provinciebestuur West-Vlaanderen. Ongeordend – Omvang: 1 – 135 (20,101 m).

²⁰ <http://probat.west-vlaanderen.be/>

Archief van de Provincie West-Vlaanderen 1940-heden²¹

Het Provinciaal Archief omvat documenten afkomstig van de beleidsorganen (Provinciegouverneur, Deputatie, Provincieraad, Provinciegriffier en Arrondissementscommissarissen) en van de diensten (die instaan voor de voorbereiding en uitvoering van de beslissingen genomen door het beleid en voor enkele specifieke taken die toevertrouwd werden van hogerhand). Belangrijke archiefreeksen zijn: de processen-verbaal van de Provincieraad; de notulen van de Deputatie; de Provinciale begrotingen en rekeningen; de militieregisters; de atlassen van de buurtwegen; de atlassen van de onbevaarbare waterlopen; de aanvraagdossiers voor milieuvergunningen; de dossiers betreffende de lokale verkiezingen; de documenten van het administratief toezicht op de lokale besturen. De audiovisuele stukken uit de archiefdossiers die een nadere ontsluiting en speciale opberging vergen, zijn ondergebracht in verschillende verzamelingen, de zogenaamde documentaire bestanden: de afficheverzameling; de audioverzameling; de compactdiscverzameling; de filmverzameling; de fotoverzameling; de gedrukte collecties; het gelegenheidsdrukwerk; de handbibliotheek; de kaart- en planverzameling; de voorwerpenverzameling. Het archief komt via jaarlijkse archiefoverdrachten vanuit de Provinciale diensten terecht in de archiefbewaarplaats van de Provincie.

(Bewaard in de Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen).

PRIVATE ARCHIEVEN, OPGENOMEN IN HET PROVINCIAAL ARCHIEFGEBOUW

Geregeld wordt door privépersonen of door andere archiefinstellingen zonder bewaarplaats of met plaatsgebrek gevraagd om bestanden van privaatrechtelijke oorsprong in het Provinciaal Archiefgebouw op te nemen. Voor zover het aangeboden enige band heeft met de reeds aanwezige archiefreeksen wordt daarop ingegaan. Bij elke overname wordt een contract van schenking of van permanente bruiklening afgesloten tussen de schenker(s) of de bewaargever(s) en de Provincieraad of de Deputatie.

De Provinciale Archiefdienst levert grote inspanningen bij het verwerven en toegankelijk maken van private archieven²².

²¹ <http://probat.west-vlaanderen.be/>

²² Er is echter een aangepaste wetgeving nodig voor verplichte neerlegging van private archieven. De maatschappij wordt voor een groot deel maatschappelijk, economisch, sociaal, cultureel, religieus, ..., gevormd door wat men de private sector noemt. Hoewel er in de zogenaamde particuliere sector heel wat privaatrechtelijke ondernemingen, vzw's, (bv. in het onderwijs, in de zorg), onder welke vorm dan ook, flink worden gesubsidieerd, en in feite semi-openbaar zijn, blijven ze wat archieven betreft, buiten de bestaande archiefwetgeving vallen.

Het belang van archieven van de private sector voor het geheugen van de maatschappij, het archief, kan niet worden overschat. Het herschrijven van de bestaande archiefwetgeving, rekening houdende met het enorme belang van de archieven van personen en privaatrechtelijke vennootschappen, bedrijven, vzw's. is dringend nodig. De verplichte

- archieven van de vrije visserijscholen in Knokke-Heist, Nieuwpoort en Oostende, 1917-1995;
- archief en documentatie van Peter Bossu (Diksmuide) inzake milieu, 1925-2011;
- archief van het Zeewetenschappelijk Instituut (ZWI)/Instituut voor Zeewetenschappelijk Onderzoek (IZWO) vzw, 1931-2001;
- archief van Transport, Toerisme, Ontspanning (TTO)/Noordzee vzw inzake West-Vlaamse buurtspoorwegen, 1895-1977;
- archief van het bouwstoffenbedrijf Vermeire (Brugge), 1913-1967;
- archief van de Interprofessionele Kamer der Bouwbedrijven van het arrondissement Brugge, 1903-2003;
- archief van Algemene Bouwondernemingen Monballiu C. en Zoon (Lissewege-Brugge), 1910-1971;
- archief van diverse bouwbedrijven (het Brugse), 1897-1980;
- archief van de architecten Charels, Charels en Hamel (het Brugse), 1900-1955;
- film- en klankbandenarchief van Erik Weymeersch (Rwanda en het Brugse), 1953-1984;
- archief van architect Camille Van Elslande (het Veurnse), 1919-1962;
- archief van de coöperatieve vennootschap ‘Hulp in Nood’, verzekeringsmaatschappij voor vissersvaartuigen, 1932-2004;
- archief van de Verrekenkas voor Gezinsvergoedingen vzw (West-Vlaanderen), 1931-1976;
- film- en klankbandenarchief van Lucien Henneman (zeevisserij en Zwinstreek), 1928-2002;
- filmbandenarchief van Bart Castelein (Congo), 1995-1997;
- archief van de firma Sabbe & Steenbrugge N.V. (Roeselare), 1925-1930;
- archief van het bedrijf Mattheus-Ampe (Egem), 1847-1970;
- archief van de families Dewaele, Deswarte en Pley (Nieuwpoort, Oostende en Brugge), 1838-1999;
- archief van Gouverneur Hendrik Baels, 1918-1957;
- archief van de Intercommunale Kustreddingsdienst West-Vlaanderen – IKWV, 1979-2011;
- archief van het sanatorium De Lovie (Poperinge), 1929-1960;
- archief van de NV Verhaeghe Algemene Bouwonderneming, 19de-20ste eeuw (West-Vlaanderen);
- schenking Dehaene/1996: Schenking Y. Dehaene (Assebroek);
- schenking Hoeman/2003: Schenking Roger Hoeman (Assebroek);
- Schenking Merlevede/1997: schenking Daniël Merlevede (Ieper);
- archief van de N.V. Studiebureau ir. J. Haegebaert, 20ste eeuw (West-Vlaanderen);
- archief van de Bouwmeesterskring van West-Vlaanderen, 1933-2010;
- archief van architect Paul Goethals (molenrestauraties), 20ste eeuw.

Al deze bestanden worden, voor zover de mogelijkheden het toelaten, in hun samenhang geïnventariseerd en beschreven in ‘Probat’ en geregistreerd in ‘Archiefbank Vlaanderen’.

registratie en neerlegging van private archieven is een noodzaak om op een verantwoorde manier aan geschiedschrijving te kunnen doen.

GEMEENTEARCHIEVEN EN PROBAT²³

De Provinciale Archiefdienst heeft een heel mooi project om in samenwerking met gemeenten en/of OCMW's, het lokale archiefbeheer te stimuleren: ambtenaren kunnen een archiefcursus volgen aan de School voor Bestuursrecht, er is een subsidiereglement voor het lokale archiefbeheer; er wordt logistieke steun aangeboden en er is een coördinerende archiefconsulente aangesteld. Dertig van de vierenzestig West-Vlaamse gemeenten werden/worden tijdelijk gesubsidieerd. Er zijn tweeëndertig overeenkomsten omtrent het gebruik van Probat afgesloten (dertig gemeenten en twee OCMW's). De inventarissen van de gemeente- en OCMW-archieven, naast private archieven die bewaard worden in de lokale instellingen zijn via PROBAT toegankelijk.

Met uitgaven 'Uit de vergeethoek' steunt de Provinciale Archiefdienst via haar archiefconsulente de lokale en bovenlokale besturen in hun archiefbeheer²⁴.

De gemeente- en OCMW-archieven van Damme en Knokke-Heist zijn tot op heden NIET aangesloten.

Het is niet verplicht noch dwingend. Ongeveer de helft van de lokale besturen schuift deze opportuniteit terzijde met de doodoener 'er is onvoldoende financiële ruimte', ondanks de mogelijkheid om met intergemeentelijke samenwerking de kosten dragelijk te maken²⁵. Het zou mogelijk moeten zijn om de uitbouw van een archiefdienst voor lokale besturen en/of intergemeentelijke archiefdiensten wettelijk verplicht en dwingend te maken.

²³ Deelnemers aan PROBAT: Provinciaal Archief West-Vlaanderen, Stadsarchief Blankenberge, Gemeentearchief Bredene, Stadsarchief Brugge, Gemeentearchief De Haan, Stadsarchief Gistel, Stadsarchief Harelbeke, Gemeentearchief Heuvelland, Gemeentearchief Houhulst, Gemeentearchief Ichtegem, Gemeente- en OCMW-archief Ingelmunster, Gemeentearchief Koksijde, Gemeentearchief Kortemark, Stadsarchief Kortrijk, OCMW-archief Kortrijk, Gemeente- en OCMW-archief Langemark-Poelkapelle, Gemeentearchief Lichtervelde, Stadsarchief Menen, Gemeente- en OCMW-archief Middelkerke, Stadsarchief Nieuwpoort, Gemeentearchief Oostkamp, Gemeente- en OCMW-archief Oostrozebeke, Stadsarchief Poperinge, OCMW-archief Roeselare, Gemeentearchief Staden, Stads- en OCMW-archief Tielt, Stadsarchief Torhout, Gemeentearchief Vleteren, Stadsarchief Waregem, Stadsarchief Wervik, Gemeentearchief Wevelgem, Gemeentearchief Wingene, Gemeentearchief Zedelgem, Gemeentearchief Zonnebeke.

²⁴ Archiefbeheer en archiefzorg in de West-Vlaamse gemeenten, Brugge, 2000, 103 blz.- Archiefbeheer en archiefzorg bij de West-Vlaamse polders en wateringeng, Brugge, 2001, 54 blz.- Archiefbeheer en archiefzorg bij de West-Vlaamse openbare centra voor maatschappelijk welzijn (OCMW's), Brugge, 2002, 107 blz.

De informatie rond archiefbeheer en archiefzorg bij de West-Vlaamse besturen van erkende erediensdiensten verscheen niet langer in gedrukte vorm, maar werd digitaal verwerkt en opgenomen in de WAP-databank, die te raadplegen is via www.west-vlaanderen.be/archiefdienst.

²⁵ De intergemeentelijke archiefdienst Poperinge-Vleteren werd in 2007 opgericht. Deze dienst bewaart en beheert de archieven en hedendaagse documenten van beide gemeentes). Voordelen van een intergemeentelijke samenwerking zijn o.m.: het delen van de kosten, het aantrekken van een gespecialiseerd personeelslid en een uniforme werkwijze in het ontsluiten van de gemeente- en/of OCMW-archieven conform de opgelegde regelgeving; we vinden voorbeelden in Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant.

DE DIGITALE TOEGANG TOT DE MILITIEREGISTERS IN HET ARCHIEF VAN DE PROVINCIE WEST-VLAANDEREN.

Van 2004 tot eind 2011 liep in de Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen een grootschalig microfilmings- en digitaliseringsproject. Dankzij dit project zijn de militieregisters van de periode 1813-1922 voortaan eenvoudig en digitaal te raadplegen.

Geïnteresseerden kunnen digitaal 1.308 registers aan de hand van 317.555 scans bevragen. De militieregisters bevatten inschrijvingen van de kandidaat militaire dienstplichtigen uit de West-Vlaamse gemeenten uit de periode 1813-1922. Van elke dienstplichtige zijn allerlei gegevens opgenomen: geboortedatum en geboorteplaats, woonplaats, beroep, de namen en beroepen van de ouders, het opleidingsniveau of de graad van geletterdheid, gegevens over het uitstel en eventueel definitieve vrijstelling van militaire dienst of gegevens over de militaire carrière, en – tot 1871 – de fysieke kenmerken (lichaamsgrootte, vorm van het gezicht, het voorhoofd, de neus, de mond, de kin, het haar, de wenkbrauwen, kleur van de ogen en andere lichamelijke bijzonderheden).

Voor genealogen of geïnteresseerden in familiegeschiedenis bevatten deze registers een schat aan informatie: ze leveren hen basismateriaal (geboortedata en -plaatsen, namen van de ouders, beroepen) voor de opmaak van stambomen en geven bovendien bijkomende gegevens bv. over het uiterlijk van mannelijke individuen uit de periode voor de ontwikkeling van de fotografie (laatste kwart van de 19de eeuw).

De registers kunnen ook aangewend worden voor breed historisch onderzoek bv. naar de algemene fysieke toestand, naar het voorkomen van fysieke handicaps, naar de alfabetiseringsgraad, de beroepsstructuur, enz. bij de rekruten.

<http://probat.west-vlaanderen.be/> > via snelzoeken > bv. militie Ramskapelle (Brugge) 1908.

ATLAS DER BUURTWEGEN (1841)²⁶: trage wegen

2008 was een belangrijk jaar voor de digitale Atlas der Buurtwegen. Op 13 mei werd het geoloket officieel voorgesteld in het Provinciaal Hof te Brugge. Dit geoloket bevat de gescande beelden en tabellen van de originele atlas, zodat de digitale versie als een kopie van de originele atlassen beschouwd kan worden.

De digitale atlas²⁷ heeft enkele grote voordelen ten opzichte van de originele atlassen:

²⁶ VANNIEUWENHUYSE J. (red.), *In goede banen? De provincie West-Vlaanderen en het beheer van de buurtwegen 1800-heden*, Brugge, 2005.

²⁷ Naast de trage wegen kan men bij 'kaart thema's' nog basislagen (standaard), multinet raster, topokaarten, ruimtelijke planning, toestand GRS, landschapsatlas,

- cultuurhistorische waarde van de atlassen wordt niet meer bedreigd door veelvuldige raadpleging en gebruik
- toegankelijker voor de burger
- snellere opzoeken
- betere analyses met GIS-software

Ook werden de wijzigingsdossiers toegevoegd, zodat iedereen kan nagaan of er een wijziging op een buurtweg loopt. De originele wijzigingsdocumenten werden gekoppeld aan deze lijnbestanden. Op deze manier is alle informatie die te vinden is in de originele atlas digitaal beschikbaar.

Wat zijn trage wegen?

Buurtweg, voetweg / chemin, sentier: openbare weg ingeschreven in de atlas der buurtwegen, opgemaakt ter uitvoering van de wet van 10 april 1841. Onder buurtwegen in algemene zin worden zowel de chemins als de sentiers begrepen.

Kerkwegel, landweg, bosweg...: wegen meestal gebruikt door niet-gemotoriseerd verkeer die niet geregistreerd staan in de atlas der buurtwegen.

Trage weg: verzamelnaam voor buurtwegen, voetwegen, kerkwegels, land- en boswegen, jaagpaden of oude spoorbeddingen.

Deze wegen zijn interessant voor wandel- en fietsnetwerken. Deze onverharde wegen zijn ecologisch gezien erg waardevol. Landbouwers gebruiken deze wegen nog vaak om hun landerijen te bereiken.

Atlas der Buurtwegen

De Atlas der Buurtwegen dateert van 1841 en verzamelt alle buurtwegen die op dat ogenblik bekend zijn. Intussen is de maatschappij zo veranderd dat vele van hun buurtwegen van toen hun functie verloren hebben. Andere wegen zijn dan weer verdwenen door bijvoorbeeld de bouw van een snelweg of een verkaveling...

Een aanpassing van deze oude Atlas drong zich op. Daarom heeft de Provincie alle kaartmateriaal verzameld en gecontroleerd op wijzigingen. Al deze informatie kun je nu online raadplegen in de [digitale Atlas der Buurtwegen](http://www.giswest.be/trage-wegen) en <http://www.giswest.be/trage-wegen>²⁸

woonuitbreidingsgebieden, fietsroutenetwerk, mobiliteit, ongevallenGIS, waterlopen, natuurbeleid, bodemkaart, biologische waardering aanklikken zodanig dat men andere interessante kaarten verkrijgt, naast die van trage wegen.

²⁸ Google: atlas der buurtwegen West-Vlaanderen → Atlas der Buurtwegen → >>> ga naar de kaart → (geoloket.be) plaats de cursor bv. op Ramscapelle (Knokke-Heist) en scroll →

Duw Φ info en plaats de cursor op een lijn van chemin n. 6; links ziet u tabellen [opslaan en/of openen]. Zoek in die 'tableau général' nr. 6 → chemin de Ramscapelle à la limite de Heyst ... Knockschestraat ... Of duw Φ info (de paarse lijn betekent wijzigingen); links ziet u wijzigingen ... met uitleg.

ATLAS VAN DE WATERWEGEN (1877)²⁹

De wet van 7 mei 1877 ('Belgisch Staatsblad', 23 mei 1877) op de politie der niet bevaarbare en niet bevlotbare waterlopen belastte de provinciebesturen met de aanmaak van verschillende documenten. Voor elke gemeente moest onder meer een aanwijzende staat van de waterwegen vervaardigd worden en een beschrijvende tafel met een overzicht van alle kunstwerken. In 1880-1881 werd beslist om ter ondersteuning van de geschreven documenten de onbevaarbare waterlopen ook in kaart te brengen. Er werden op schaal 1/10.000 of 1/5.000 algemene gemeentelijke kaarten getekend met de loop van de onbevaarbare waterlopen en detailkaarten op schaal 1/2.500.

In verband met deze aanpak zijn er voor West-Vlaanderen 241 algemene beschrijvende tabellen (enkel Woesten ontbreekt) en 1.196 losse kaarten bewaard gebleven. De kaarten zijn gemaakt tussen 10 april 1882 en 23 december 1893. Ze zijn doorgaans 94,5 cm breed en 64,5 cm hoog en bevatten een kleurensymboliek. De kaarten werden tijdens de jaren 1996-2000 gerestaureerd en opgeborgen in 242 zuurvrije omslagen per gemeente en nog eens in 25 zuurvrije dozen.

De gehele collectie kaarten en beschrijvende tabellen is gedigitaliseerd door de firma Sercu Microdata (Roeselare). De beelden zijn aan de inventarisbeschrijvingen in Probat (Provinciaal Beheerprogramma voor Archief-toepassingen) gekoppeld.

Alle beelden zijn gewoon opgeladen in Probat... je kan ze dus vanop je pc raadplegen³⁰.

²⁹ VANNIEUWENHUYSE J. (red.), In kaart gebracht. de Provincie West-Vlaanderen en het beheer van de onbevaarbare waterlopen, 1800-heden, Brugge, 2001.

³⁰ PROBAT > in vrij zoeken gewoon 'onbevaarbare waterlopen 1877' intikken en je komt erop.